

Vakwerkplan bewegingsonderwijs gemeente Enschede

In het kader van dit topic laten we u graag een voorbeeld zien van hoe men in Enschede het heeft aangedurfd om een vakwerkplan te ontwikkelen dat schooloverstijgend is. Hiervoor hebben diverse partijen hun nek uitgestoken.

Door: Jeroen Bolster e.a.

Situatie gemeente Enschede

Midden jaren vijftig heeft de gemeente Enschede gekozen voor vakleerkrachten voor het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs en speciaal basisonderwijs. In 1984 is er door de vakleerkrachten een vakwerkplan voor het bewegingsonderwijs voor de gemeente Enschede geschreven. Dit vakwerkplan is inmiddels verouderd en voldoet niet meer aan de huidige normen en de hedendaagse bewegingscultuur.

Het feit dat het vakwerkplan gedateerd is, heeft ertoe geleid dat er door de meeste scholen niet of nauwelijks meer gebruik van wordt gemaakt. De scholen werken nu met een eigen plan, een bestaande methode of zelfs zonder plan.

Op dit moment hebben de groepen 3 tot en met 8 twee lessen bewegingsonderwijs in de week, waarvan er op bijna alle scholen één les gegeven wordt door een vakleerkracht.

Binnen de groep van vakleerkrachten in Enschede heerst al jaren de behoefte aan een gedegen vakwerkplan voor het vak bewegingsonderwijs.

Belemmeringen voor een nieuw vakwerkplan (vwp)

Een nieuw vwp bewegingsonderwijs was een vaak wederkerend agendapunt tijdens de vergadering van het netwerk vakleerkrachten en het werd telkens doorgeschoven naar een volgende vergadering.

De drie belangrijkste redenen waarom we niet verder kwamen met het ontwikkelen van een nieuw vwp waren de drie verschillende schoolbesturen, de benodigde schrijftijd en de opzet van het vwp. Het op één lijn krijgen van de drie besturen in Enschede (VCO, Stg. KOE en Consent) was het eerste probleem. Het vwp moest ontwikkeld worden voor heel Enschede en overstijgt de drie besturen. Veel vakleerkrachten werken voor meerdere besturen.

Het tweede probleem was dat het schrijven van het vwp zoveel tijd kost dat we er voor gefaciliteerd moesten worden. Het was te omvangrijk om het in de niet-lesgebonden uren te ontwikkelen. En het derde probleem was dat we geen zicht hadden op een goede en gestructureerde opzet voor een vwp. We zijn geen schrijvers maar praktijkmensen.

Om het vwp van de grond te krijgen hebben we een uitgebreide

lobby gevoerd bij de drie besturen en hebben we een drietal presentaties aan de directies gegeven om ze te overtuigen van het belang en de meerwaarde van een nieuw vwp. Dit heeft geleid tot de gezamenlijke opdracht van de drie besturen voor het schrijven van een vwp bewegingsonderwijs voor de gemeente Enschede. De bij de besturen aangesloten scholen hebben een vast bedrag beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van het nieuwe vwp. Naast de drukkosten konden met dit bedrag vier vakleerkrachten 24 werkdagen worden gefaciliteerd. Vanuit het netwerk vakleerkrachten is een werkgroep van vier vakleerkrachten samengesteld die het plan mocht ontwikkelen.

Vanuit SLO kregen we specialistische ondersteuning. Zij hielpen ons in de beginfase bij het maken van de opzet en hebben ons begeleid tijdens de ontwikkeling van het vwp.

De opdracht

'Het ontwikkelen van een vwp bewegingsonderwijs voor alle basisscholen in Enschede'.

Een vwp bewegingsonderwijs voor alle basisscholen om 'op maat' het bewegingsonderwijs te kunnen aanbieden. Dat voldoet aan de huidige eisen van het vak bewegingsonderwijs en waarmee je een goede verantwoording kunt afleggen naar de onderwijsinspectie. Het moet te gebruiken zijn door de vakleerkrachten en de groepsleerkrachten, die daarbij ondersteuning krijgen van de vakleerkrachten.

Het vwp dient een raamwerk te worden waarvan iedereen binnen de Enschedese situatie gebruik kan maken, onafhankelijk van de accommodatie en situatie waarin het vak bewegingsonderwijs zich bevindt op de scholen.

Een methode met een eenduidige werkwijze die is afgestemd op de Enschedese situatie en met een doorgaande lijn in het bewegingsonderwijs van groep 1 t/m 8.

Een vwp op maat met aandacht voor zorgverbreding (motorische remedial teaching, kinderysiotherapie, schoolarts en speciaal onderwijs) en gebruik makend van een eigen leerlingvolgsysteem Enschede. Tevens moet het aansluiten op de gemeentelijke sportactiviteiten.

Kortom, een kwaliteitsimpuls voor het bewegingsonderwijs in Enschede in de meest brede zin, die breed gedragen wordt door alle scholen.

Het tijdpad

Vanaf januari 2008 zijn we gestart met het ontwikkelen van het vwp bewegingsonderwijs.

Het schrijven van het vwp hebben we in zeven fases verdeeld.

- Fase 1 Ontwikkelen van uitgangspunten, doelstellingen, randvoorwaarden, tijdsverdeling over de leerlijnen en uitkiezen van passend(e) leerlingvolgsysteem(en).
- Fase 2 Feedback moment 1: terugkoppeling naar alle vakleerkrachten + bijstelling.

- Fase 3 Inhoudelijke invulling van de leerlijnen en de didactische werkwijzen.
- Fase 4 Feedback moment 2: terugkoppeling naar alle vakleerkrachten + bijstelling.
- Fase 5 Concept vwp bewegingsonderwijs klaar (eind september 2008).
- Fase 6 Ontwikkelen van de voorbeeldlessen groep 3 t/m 8 en lesmap groep 1-2.
- Fase 7 Proefdraaien met de voorbeeldleskaarten en lesmap. Het vwp evalueren en bijstellen, waarna het definitief wordt gedrukt.

Dynamisch document

De omstandigheden waarin het bewegingsonderwijs in de gemeente Enschede wordt gegeven verschillen per school. Om deze reden hebben wij gekozen voor een vwp als dynamisch document. Het is een raamwerk waarin kerndoelen, tussendoelen en leerlijnen worden vastgesteld voor alle lessen bewegingsonderwijs (zowel voor groeps- als vakleerkracht).

Per school kan een eigen invulling gegeven worden aan kwalitatief goed bewegingsonderwijs waarbij onder andere rekening gehouden kan worden met inrichting van de accommodatie, de inrichting van het speelplein, het spelmateriaal, de interesses en mogelijkheden van de leerlingen en de deskundigheid van de betreffende groeps- en vakleerkrachten.

De vakleerkrachten zijn dan ook de motor in deze werkwijze.

Inhoud vwp

Het vwp Enschede is gebaseerd op het *Basisdocument bewegingsonderwijs*. Binnen de leerlijnen uit het *Basisdocument* hebben we voor de Enschedese situatie een aantal aanpassingen gemaakt. Evenals in het *Basisdocument* is er binnen iedere leerlijn een verdeling over verschillende bewegingsthema's. Binnen elk bewegingsthema staat een bewegingsprobleem centraal. De bewegingsproblemen komen aan bod in verschillende bewegings- of kernactiviteiten. Deze kernactiviteiten vormen de basis van ons vwp. Wij kiezen voor een indeling in vier leeftijdsgroepen om de doorgaande lijn zo duidelijk mogelijk in beeld te brengen. Kernactiviteiten komen in minimaal drie leeftijdsgroepen aan de orde.

Uit praktische overwegingen (lestijd, accommodatie en groepssamenstelling) hebben wij in Enschede voor drie kernactiviteiten per les gekozen. Voor de groepsleerkracht is dat overzichtelijker en daardoor beter werkbaar. Als een activiteit gedurende de gehele les aan bod komt, wordt het beschouwd als drie lesdelen (bijvoorbeeld een volledige les Bewegen op Muziek).

In het vwp Enschede hebben we gekozen voor een doorgaande lijn in kernactiviteiten van de groepen 1 tot en met 8. Bijna alle kernactiviteiten komen in alle groepen aan bod en zestien kernactiviteiten worden in het

bijbehorende Leerlingvolgsysteem Enschede gescoord (voor groep 1 en 2 zijn dat veertien kernactiviteiten).

Bij de verdeling van de lesdelen over de verschillende leerlijnen is ervan uit gegaan dat de beschikbare tijd niet volledig moet worden vol gepland. Er zijn in de planning ook witte lessen opgenomen die ruimte bieden voor eigen invulling of projecten.

Er wordt binnen het vwp uitgegaan van vier lessen bewegingsonderwijs per week voor de groepen 1 en 2. Er wordt naar gestreefd dat hiervan minstens één les per week door een vakleerkracht wordt verzorgd. Voor één van de vier lessen per week is voor kernactiviteiten gekozen die zowel binnen als buiten kunnen worden gegeven.

Ter ondersteuning van de groepsleerkrachten is een lesmap ontwikkeld.

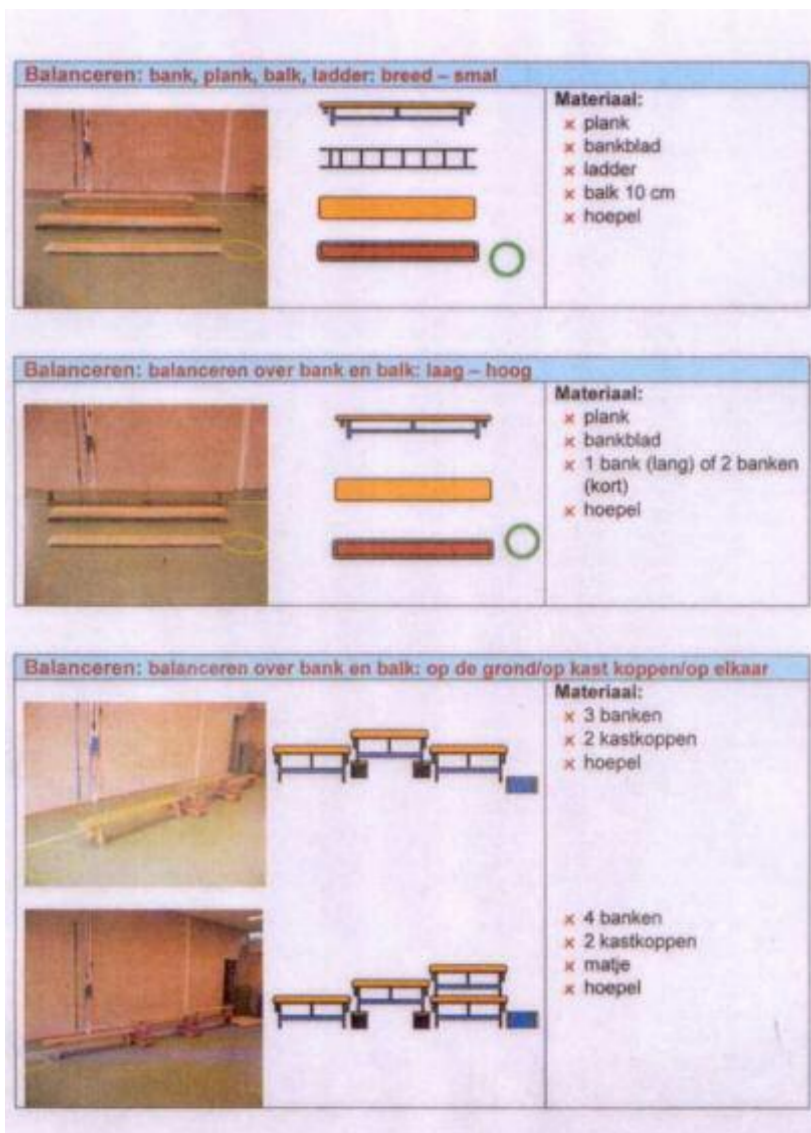
De groepen 3 tot en met 8 hebben twee keer in de week bewegingsonderwijs waarvan één les per week wordt gegeven door een vakleerkracht.

Ter ondersteuning van de groepsleerkrachten zijn er voorbeeldleskaarten ontwikkeld.

De vakleerkracht en de groepsleerkracht zijn in Enschede samen verantwoordelijk voor de lessen bewegingsonderwijs.

Tekening 1

Tekening 2

Lesmappen

Voor de lessen van de groepsleerkracht is een lesmap ontwikkeld. Deze lesmap is bedoeld als ondersteuning voor de groepsleerkrachten bij het samenstellen van de lessen bewegingsonderwijs. In deze lesmap worden per leerlijn, voor elk bewegingsthema, suggesties gedaan voor de bewegingsactiviteiten. De hele vakgroep heeft meegewerkt aan de samenstelling van de lesmappen.

Voor de groepen 1-2

We hebben voor de groepen 1-2 gekozen voor een lesmap en niet voor voorbeeldlessen, omdat de inrichting van de speellokalen te divers is om voor alle scholen bruikbare voorbeeldlessen te kunnen maken. Per bewegingsthema worden de verschillende activiteiten met de daarbij behorende aanwijzingen en regels beschreven. Per kernactiviteit wordt een foto, tekening en materiaalopsomming gegeven (tekening 1 en 2).

Voorbeeldleskaarten voor de groepen 3 t/m 8 (zie tek. 1 t/m 4)

Voor de lessen van groepsleerkrachten zijn er voorbeeldleskaarten ontwikkeld (tekening 3 en 4). Deze lessen zijn te vinden in drie aparte lesmappen voor de groepen 3-4, de groepen 5-6 en de groepen 7-8.

Elke voorbeeldleskaart heeft een bovenaanzicht van de gehele zaalopstelling van de drie kernactiviteiten.

Op de voorbeeldleskaart wordt per kernactiviteit het volgende beschreven:

- x een foto en een organisatietekening van de kernactiviteit
- x de voor de kernactiviteit benodigde materialen
- x de opdracht van de kernactiviteit
- x de regels en aanwijzingen
- x een kolom met Extra / Hulpverlening / Tips / Variatie.

Met behulp van de voorbeeldlessen kunnen de groepsleerkrachten van de groepen 3 tot en met 8, in overleg met de vakleerkracht, de geplande lessen bewegingsonderwijs geven. Uiteraard zal het soms nodig zijn de voorbeeldles aan te passen aan de eigen accommodatie.

Op het moment van het schrijven van dit artikel zitten we met het vwp nog in de fase van het proefdraaien. In het voorjaar van 2010 zal het definitieve vwp Enschede naar de drukker gaan en zal er binnen de gemeente op alle scholen van het primair en speciaal onderwijs mee worden gewerkt.

Groep 3/4
Periode 5
Leskaart 3

Activiteiten:
1. Steunspringen
2. Over de kop gaan
3. Tikspelen

Vakverplan
Bewegingsonderwijs
Gemeente Erpschede

Vak 1: Steunspringen (op hurken op kast)

Materiaal:
x 2 matjes
x 1 springkast 4 delen
x 1 springkast 5 delen
x 2 springplanken
x 2 pionnen

Opdracht / Doel:
Vanuit een aanloop opknielen of ophurken op de kast.

Regels / Aanwijzingen:
x met 2 voeten afzetten op de springplank
x afduwen met de handen op de springkast
x aan de achterkant op het matje afspringen
x starten als de kast leeg is

Extra / Hulpverlening / Tips / Variatie:
x duw jezelf hoog op om ruimte te maken voor de voetenplaatsing
x kun je ophurken dan eventueel een koprol maken op de kast (indirect vanuit hurkzit op de kast of direct vanuit de aanloop met afzet op de springplank)
x maak met krijt zones op de kast voor de handplaatsing zodat de leerlingen de handen verder op de kast gaan plaatsen

Tekening 3

Vak 2: Over de kop gaan (rollen v.o. en a.o.)

Materiaal:
x 5 matjes
x 1 lange mat
x 1 dikke mat
x 2 springplanken
x 1 kastkop
x 1 bank

Opdracht / Doel:
Opdracht 1
Maak uit stand de koprol voor- en achterover op het schuine vlak, rechte vlak en op de kastkop.
Opdracht 2
Maak vanuit aanloop de koprol voorover op het schuine vlak (valmat).

Regels / Aanwijzingen:
Koprol voorover:
x start gehurkt
x plaats de handen dicht bij de voeten
x kin op de borst en srek je benen
x kijk onder de benen door en rol tot hurkzit
Koprol achterover:
x start gehurkt of zittend op de rand van het schuine vlak
x kin op de borst en maak je klein
x handen naast je hoofd om je op te duwen
x landen op knieën of hurken

Extra / Hulpverlening / Tips / Variatie:
x starten als de kastkop / valmat / Kleine matjes leeg zijn
x als je kunt rollen vanuit aanloop op het schuine vlak (valmat) dan ga je harder afzetten en probeer je een tipsalto te maken

Vak 3: Tikspelen (leeuwenkool)

Materiaal:
x 4 banken
x 2 korfbalmanden
x 7 pionnen
x lintjes

Opdracht / Doel:
Tikker: probeer de overlopers te tikken tussen de lijnen en de banken
Overlopers: probeer de tikker te passeren en de overkant te halen

Regels / Aanwijzingen:
x tussen de banken door naar de overkant
x binnen de lijnen kun je getikt worden
x aan de buitenkant terug lopen
x neem een lintje mee naar de overkant
x niet getikt dan leg je het lintje in de mand
x ben je afgetikt leg je het lintje op de bank
x linten op -> tikker kiest een nieuwe tikker

Extra / Hulpverlening / Tips / Variatie:
x varieer met het aantal linten als het te lang duurt of als het te snel gaat
x maak het veld breder of smaller als het te makkelijk of te moeilijk is
x je kunt het ook met één korfbalmand spelen deze staat aan de overkant. Je verdient elke keer een lintje als je ongetikt de overkant haalt en je doet het lintje om. Word je getikt dan ben je alle linten kwijt en doe je ze terug in de korfbalmand

Tekening 4

Mede-auteurs aan dit artikel zijn: Marja Greven, Bernadet Grundel, Jan Herman Wilmink.

Alle auteurs zijn lid van de schrijfgroep en vakleerkrachten in het primair en speciaal bewegingsonderwijs.

Correspondentie:

jeroensabine@concepts.nl

ADVERTENTIE

OUTDOOR > *Hartje Ardennen* < OVERNACHTEN

BRANDSPORT

Mierchamps 15 • 6980 La ROCHE-EN-ARDENNE • ☎ 084/41 10 84
www.brandsport.be • info@brandsport.be

"LA LAITERIE"

Wintersport met school!

verzorgde groepsreizen naar alle wintersportlanden van eenvoudig tot luxe
wintersport als werkwerk (het gehele jaar mogelijk)
vrijplaatsen voor de begeleiding
aandacht voor al uw wensen

BEL VANDAAG NOG VOOR EEN VOORSTEL OP MAAT:
0341 -460812

G2 steden winter events
G2-groepsreizen.nl